

## A MAGYARORSZÁGI AMBROSIA-FAJOK

JUHÁSZ LAJOS

1962. szeptember 20-án Csepelen egy, az *Ambrosia elatior*-tól elütő növényt figyeltem meg. Termete nyúlánkabb, levelei kevésbé osztottak, csak egyszeresen szárnyaltak, merevebbek és a levélkaréjok feltűnően szélesek. Utánanézve az amerikai és európai flóraművekben, kiderült, hogy egy észak-amerikai származású és Nyugat-Európában, újabban Közép-Európában is (pl. Német Demokratikus Köztársaságban) terjedőben levő növény jelent meg hazánkban, az élelő parlagfű = *Ambrosia psilostachya* DC. (l. 1. ábra). Pontos lelőhelye: Csepel, a Gyorsvasút végállomásától délre, a vasút és közút közötti parkban, az alacsony fagyal-sövényen túl a pázsifűben, 6—8 példány. A parkot az állomáson szerzett értesülésem szerint három évvel ezelőtt létesítették.

Dr. Simon Tibor egyetemi docens, értesülve adatomról, volt szíves rendelkezésemre bocsátani egy másik *Ambrosia* példányt, melyet az 1961-ben magyarországi terepgyakorlatát végző Peter Gutte lipcsei biológus hallgató Szigetváron, a vasútállomás területén gyűjtött és szintén *Ambrosia psilostachya*-nak határozott. Azonban a növényt behatóbb vizsgálatnak alávetve, bebizonyosodott, hogy egy harmadik *Ambrosia*-faj is él hazánkban, az igazi *Ambrosia artemisiifolia*, mely nevet sokáig tévesen használtak az *A. elatior*-ra vonatkoztatva. Az *Ambrosia artemisiifolia* L. (Syn. *A. absynthiifolia* Michx., *A. heterophylla* Muhl.) európai előfordulása meglehetősen bizonytalan volt eddig (H. H. Heine 1950—1951:124) (l. 2. ábra). A növény virágfejecskéi feltűnően nagyok, nagyobbak, mint a közönséges *A. elatior*-é vagy az *A. psilostachya*-é. Levelei szintén csak egyszeresen szárnyaltak, a levélszeletek igen szélesek. A herbáriumi vizsgálatok kiderítették, hogy ezt a növényt dr. Csapody Vera a Balaton déli partján, Siófok környékén már évekkel ezelőtt gyűjtötte, így két lelőhelye is van hazánkból, a Dunántúlról. Ezzel a magyarországi *Ambrosia*-fajok száma háromra emelkedett és adventív flóránk két új taggal gyarapodott.

A rendelkezésre álló irodalmi adatok és herbáriumi példányok alapján a következő határozókulcs állítható össze a hazai *Ambrosia*-fajokra:

- 1/a) A porzós virágfejecskék 4—5 mm átmérőjűek, kocsánkájuk feltűnően (2—3-szor) hosszabb a fészekörvénél, amely egész lapos tál alakú. A virágzat laza. . . . . *Ambrosia artemisiifolia* L.

- b) A porzós virágfejecskék legfeljebb 3 mm átmérőjűek, kocsánkájuk kb. ugyanakkora, mint a fészekörv, amely kúp alakú, kissé ferde. A virágzat tömöttebb. . . . . 2
- 2/a) A növény évelő, kúszó gyöktörzsű, finom nemezes szőrzettel. Levelei rövidnyelűek, egyszeresen szárnyasan osztottak. A levélszeletek széles-lándzsásak, épszelűek, csak az alsó szárnyak egy-két fogúak. A levelek és fészekkelyhek nemezesen rövidszőrűek, a szőrök között szemcsésen mirigysek. A szőrök töve hólyagosan megvastagodott alappal. A hímivarú fészkek sűrű szártetőző fürtökben, a nőivarú fejecskék egy-, két- vagy hármanként főleg a levelek hónaljában állanak. A kaszat 2,5 mm hosszú, csőröcskéje legfeljebb 1 mm hosszú. A kaszaton 4—6 igen rövid, hegyes, kihajló fogacska van. . . . . *Ambrosia psilosachya* DC.
- b) A növény egyéves, rostos gyökérzetű, különösen a szár felső részén hosszúszőrű. A levelek hosszabb nyelűek (1—3 cm), kétszeresen szárnyaltak a legfelsők kivételével, de még a felső levelek szeletei is fogasak. A levélszeletek keskenylándzsásak, hegyesek. A levelek és fészekkelyhek egyszerű pelyhesszőrűek, a szőrök alapja nem vastagodott meg hólyagosan. A hímivarú virágzat erősen elágazó fürt, az oldalágak is virágfürtökben végződnek. A nőivarú fejecskék az oldalágakon helyezkednek el. A kaszat 3 mm hosszú, csőröcskéje 1 mm-nél hosszabb, 5—7 egyenesen felálló, megnyúlt, árformájú fogacska van. . . . . *Ambrosia elatior* L.

Végezetül köszönetemet fejezem ki dr. Simon Tibor egyetemi docensnek és Peter Gutte-nak, akik a Szigetváron gyűjtött növényt nekem közlésre átengedték és dr. Pócs Tamás főiskolai tanszékvezető adjunktusnak, dr. Priszter Szaniszló kandidátusnak, dr. Soó Rezső akadémikus, egyetemi tanárnak, akik a növényre vonatkozó irodalmat és herbáriumi anyagot rendelkezésemre bocsátották, valamint dr. Csapody Verának a művészi illusztrációk elkészítéséért.

## IRODALOM

- Heine, H. H. (1952): Beiträge zur Kenntnis der Ruderal- und Adventiv-flora von Mannheim, Ludwigshafen und Umgebung. — Verein für Naturkunde Mannheim, 117/118. Jahresbericht, p. 85—132.
- Jávorka, S. (1962): Növényhatározó II. Harasztok — virágos növények. — Budapest, 527 pp.
- Robbins, W. W. (1951): Weeds of California. — Sacramento, 547 pp.
- Small, J. K. (1903): Flora of the Southeastern United States. — New York, 1370 pp.
- Soó, R. & Jávorka, S. (1951): A magyar növényvilág kézikönyve. Magyarország vadontermő és termesztett növényeinek meghatározója, ökológiai és gazdasági útmutatója. — Budapest, 1120 pp.



1. ábra  
*Ambrosia psilostachya* DC.



2. ábra  
*Ambrosia artemisiifolia* L.